

SÆT MENNESKERETTIGHEDERNE
PÅ SKEMAET I FOLKESKOLEN

**amnesty
international**

INDHOLD

- 3 Sæt menneskerettighederne på skemaet i folkeskolen**
- 3 FN anbefaler handlingsplan
- 4 Sverige, Norge og Finland har implementeret menneskerettighedsundervisning
- 4 Behovet for undervisning i menneskerettigheder
- 5 Folkeskolens elever ved ikke nok om menneskerettigheder
- 6 Menneskerettighedsundervisning bør styrkes i folkeskolen
- 6 Lærerruddannelsen mangler direkte emner om menneskerettigheder
- 6 Amnesty Interactive – et tilbud til lærere og lærerstuderende

- 7 Anbefalinger**
- 7 Til regeringen
- 7 Til lærerseminarierne
- 7 Til folkeskolerne og deres lærere

APRIL 2009

UDGIVET AF AMNESTY INTERNATIONAL

GRAFISK DESIGN: NINA GRUT MDD

FOTO: SØREN MALMOSE

TRYK: SCHULTZ GRAFISK

SÆT MENNESKERETTIGHEDERNE PÅ SKEMAET I FOLKESKOLEN

Kendskab til menneskerettighederne og en levende debat om deres betydning for os som enkeltindivider, samfundsborgere og del af en globaliseret verden, er afgørende for opretholdelsen af et samfund baseret på frihed og folkestyre¹.

En undersøgelse gennemført af Catinét A/S i samarbejde med Amnesty International Danmark i november 2008 bekræfter, at et massivt flertal af befolkningen mener, at menneskerettighederne udgør grundlæggende værdier for Danmark (85%), og at der bør være menneskerettighedsundervisning i folkeskolen (80%).

“ MENNESKERETTIGHEDS-
UNDERSVISNING HAR TIL FORMÅL AT
BIDRAGE TIL OPBYGNINGEN AF EN
UNIVERSEL KULTUR AF RESPEKT FOR
MENNESKERETTIGHEDERNE.

Menneskerettighedsundervisning har til formål at bidrage til opbygningen af en universel kultur af respekt for menneskerettighederne gennem:

- kendskab til de grundlæggende menneskerettighedskonventioners betydning for os som enkeltpersoner og for vores forhold til hinanden,
- kompetencer i at lytte til andre, kritisk analyse og samarbejde om problemløsninger, som kan hjælpe os til at respektere, beskytte og opfylde menneskerettighederne,
- holdninger til, at menneskerettigheder kun kan sikres, hvis vi personligt tager ansvar og samarbejder om det.

FN ANBEFALER HANDLINGSPLAN

I FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder artikel 26 står der bl.a.:

"... Undervisningen skal tage sigte på den menneskelige personligheds fulde udvikling og på at styrke respekten for menneskerettigheder og grundlæggende friheder. Den skal fremme forståelse, tolerance og venskab mellem alle nationer og racemæssige og religiøse grupper, og den skal fremme De forenede Nationers arbejde til fredens bevarelse". Gennem tilslutning til FN's menneskerettighedskonventioner² har den danske stat forpligtet sig til at sikre en uddannelse, der fremmer kendskabet til og respekten for menneskerettighederne.

På FN's Verdenskonference i Wien i 1993 var der enighed om et stort behov for udbredelse af kendskabet til menneskerettighederne. I 1995 iværksatte FN derfor et 10 års program for menneskerettighedsundervisning, som bl.a. opfordrede

1. Denne fremstilling er en kort udgave af udredningen "Menneskerettighedsundervisning i folkeskolen, Amnesty International Danmark, april 2009. Se www.amnesty.dk/interactive/undersogelse

2. FN's Konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder artikel 13, FN's Konvention om barnets rettigheder artikel 29 og artikel 42.

landene til at indføre dette i deres nationale læseplaner og udarbejde en handlingsplan for gennemførelsen. I december 2004 proklamerede FN "The World Programme For Human Rights Education" som opfølgning på dette program. Danmark har ikke udarbejdet en sådan handlingsplan.

SVERIGE, NORGE OG FINLAND HAR IMPLEMENTERET MENNESKERETTIGHEDSUNDERVISNING

Sverige, Norge og Finland har implementeret undervisning i menneskerettigheder i grundskolens læseplaner. I Sverige fandt det sted som en direkte opfølgning på FN's anbefalinger. Den svenske regering klargør i sin handlingsplan, at man ønsker at anvende begrebet "mänskliga rättigheterna" i stedet for den svenske term "värdegrund". Ifølge den svenske regering har begrebet menneskerettigheder nemlig den fordel, at det er et internationalt begreb, som er neutralt i forhold til regioner, religioner og traditioner, ligesom det er defineret gennem internationale bindende dokumenter.

BEHOVET FOR UNDERVISNING I MENNESKERETTIGHEDER

I spørgsmålet vedrørende viden om demokrati har undervisningsminister Bertel Haarder fremhævet, at: *"Mange tager demokratiet som en selvfølge og regner med, at vi i dagens Danmark nærmest får indpodet de demokratiske værdier ved fødslen, eller at de med tiden bare kommer af sig selv. Men sådan er det ikke. Tværtimod ligger der en stor opgave foran os alle med at bevidstgøre de opvoksende generationer om de demokratiske værdier"*³, og han fremhæver, at: *"det er ikke mindst grundskolen og ungdomsuddannelserne, der skal løfte denne opgave."*[demokrati (red.)]⁴.

“ MANGE TAGER DEMOKRATIET SOM EN SELVFØLGE.

Der er uden tvivl et stort behov for, at demokratiet og demokratiske værdier bliver et egentligt emne i folkeskolens undervisning både forstået som styreform og som metode for hvordan vi diskuterer og finder fælles løsninger på problemer. Men i den sammenhæng er det lige så vigtigt for skoleeleverne at vide, at menneskerettighederne indeholder en række værdier (rettigheder), som ikke er direkte indeholdt i demokratibegrebet. Rettigheder, der er afgørende for, at demokratiet kan udfolde sig for frie samfundsborgere.

Viden om rettighederne i FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder og dens udmøntning i en række centrale konventioner er afgørende i denne sammenhæng. Ret til ytringsfrihed, menings- samvittigheds- og religionsfrihed, forsamlings- og foreningsfrihed og bevægelsesfrihed er nødvendige for den frie meningsdannelse. Retssikkerhed, beskyttelse mod tortur og mishandling og beskyttelse af privatlivets fred er afgørende for at sikre mod vilkårlige indgreb fra staten, også selv om staten formelt er demokratisk. Lighed for loven og forbud mod forskelsbehandling er afgørende for lige muligheder for alle samfundets

3. " Undervisning i demokrati – inspiration til grundskoler og ungdomsuddannelser – Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 7 - 2006."

4. <http://pub.uvm.dk/2006/demokrati/kapoo.html>

borgere uanset race, farve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, m.v. Statens forpligtelse til at arbejde for en progressiv realisation af retten til arbejde, social tryghed, en tilstrækkelig levofod, adgang til sundhed og grundskole er nødvendige forudsætninger for at fremme tilstrækkelige levevilkår for alle samfundets borgere, så de fuldt ud har mulighed for at deltage i demokratiet.

Behovet for egentlig undervisning både i demokrati og menneskerettigheder er i disse år blevet større. Det skyldes, at forståelsen af rettighedernes betydning alt for længe er blevet taget for givet, samtidig med at samfundet forandrer sig til at indeholde borgere med mange forskellige kulturelle og etnisk baggrunde. Derudover lever vi i en mere og mere globaliseret verden med direkte forbindelser på kryds og tværs ud i verden, hvor forståelsen af grundlæggende internationale menneskerettigheder spiller en stigende rolle i vores samvær med omverdenen.

FOLKESKOLENS ELEVER VED IKKE NOK OM MENNESKERETTIGHEDER

Public Opinion har i perioden januar til marts 2009 gennemført en undersøgelse for Amnesty International Danmark vedrørende viden om menneskerettighederne hos elever i folkeskolens 8.- 10. klasse.

Undersøgelsen viser bl.a., at 51% ikke ved, hvad FN's Verdenserklæring om Menneskerettighederne er. Beder man eleverne om i et fritekstfelt at skrive så mange menneskerettigheder, som de kan komme i tanke om, kan næsten halvdelen af eleverne ikke af sig selv nævne nogen eksempler. 19% skriver noget om ytringsfrihed, og 10% skriver noget om tortur.

Af de 61%, der har haft om emnet i skolen, mener kun 18%, at de helt sikkert har lært, hvad menneskerettighederne er. Halvdelen mener, at de delvist har lært det, mens 29% angiver, at de kun har lært en smule. Kun 14% af de elever, der har haft om emnet i skolen, har haft om menneskerettigheder i mere end en uge, mens 37% har haft om det i en time eller en dag.

MENNESKERETTIGHEDSUNDERVISNING BØR STYRKES I FOLKESKOLEN

I folkeskolelovens § 1. stk.3 står der om folkeskolens formål: *”Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati”*. Formålsparagraffen er således rummelig nok til at kunne indeholde undervisning i menneskerettigheder, men det er ikke en erklæret del af formålet. I denne sammenhæng kan der hentes inspiration i loven om de frie og private grundskoler, hvor der i § 1, stk. 2 står: *”... skolerne skal efter deres formål og i hele deres virke forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene ...”*

Der er gode muligheder for at gennemføre menneskerettighedsundervisning inden for rammerne af Fælles Mål for samfundsfag, historie og kristendoms-kundskab, men det er hovedsageligt op til den enkelte lærer, da det ikke er et obligatorisk emne. Undervisning i menneskerettigheder er kun obligatorisk i historiekanonens i punkt 25, der bliver gældende for 8. klasse fra og med år 2011. Dette vil ikke skabe plads nok til en tilstrækkelig forståelse af menneskerettighederne, da der kun er tale om et enkelt punkt i historiekanonens, som i sin helhed skal fylde en fjerdedel af historieundervisningen.

LÆRERUDDANNELSEN MANGLER DIREKTE EMNER OM MENNESKERETTIGHEDER

I læreruddannelsens KLM-fag (kristendoms-kundskab/livsoplysning/medborger-skab) vil menneskerettighederne med fordel kunne indgå. De er imidlertid ikke med som emne i CKF'en (Centrale kundskabs- og færdighedsområder) for disse fag. Dermed er det op til de enkelte lærerseminarier eller de enkelte seminarie-lærere, om menneskerettighederne skal være et emne i uddannelsen. F.eks. er menneskerettighederne nævnt som et tema i studieordningen for Blaagaard Seminarium, men ikke på Jelling Seminarium.

AMNESTY INTERACTIVE – ET TILBUD TIL LÆRERE OG LÆRERSTUDERENDE

Amnesty International Danmark har netop åbnet et kursuscenter ”Amnesty Interactive”. Her bliver undervist i, hvordan man på en faglig og sanselig måde kan gøre undervisningen i menneskerettigheder nærværende og vedkommende. Men Amnesty International har kun ressourcer til at udvikle modeller, der kan inspirere lærere til deres undervisning. Det er derfor vores håb, at vi gennem udvikling af eksempler kan fremme en implementering af menneskerettighedsundervisningen som et obligatorisk emne i læreruddannelsen og folkeskolen.

ANBEFALINGER

TIL REGERINGEN

- Formålsparagraffen for folkeskolen bør ændres, således at den også eksplicit indeholder menneskerettighederne.
- Undervisning i menneskerettigheder bør indarbejdes i Fælles Mål samt slut- og trinmål for 8.- 10. klasse i samfundsfag, historie og kristendomskundskab.
- CFK'en (Centrale kundskabs- og færdighedsområder) for seminariernes undervisning i kristendom, livsoplysning og medborgerskab bør indeholde emner om menneskerettighedsundervisning.
- Der bør udarbejdes en handlingsplan for implementering af menneskerettighedsundervisning på grundlag af anbefalingerne i FN's programmer for menneskerettighedsundervisning.

TIL LÆRERSEMINARIERNE

- Menneskerettighedsundervisning bør indgå som emne i seminariernes studieordning for KLM-fagene.
- Der bør etableres tilbud om uddannelse i menneskerettighedsundervisning.

TIL FOLKESKOLERNE OG DERES LÆRERE

- Menneskerettighedsundervisning bør fremmes på de enkelte skoler, og lærerne bør undervise i menneskerettigheder i 8.- 10. klasse.
- Amnesty International Danmark tilbyder undervisning af lærere og lærerstuderende gennem vores nyåbnede center, Amnesty Interactive (se www.amnesty.dk/interactive).

AMNESTY INTERNATIONAL DANMARK
TILBYDER UNDERVISNING AF LÆRERE
OG LÆRERSTUDERENDE Gennem
VORES NYÅBNEDE CENTER, AMNESTY
INTERACTIVE. SE MERE PÅ:
WWW.AMNESTY.DK/INTERACTIVE

SÆT MENNESKERETTIGHEDERNE PÅ SKOLESKEMAET

**AMNESTY TILBYDER KURSUS TIL LÆRERE OG LÆRERSTUDERENDE,
DER VIL VÆRE ENDNU BEDRE TIL AT UNDERVISE I MENNESKERETTIGHEDER.**

LÆS MERE PÅ:

WWW.AMNESTY.DK/INTERACTIVE

**amnesty
international**

Amnesty International
Gammel Torv 8, 5. sal
1457 København K
Telefon 33 45 65 65
amnesty@amnesty.dk
www.amnesty.dk